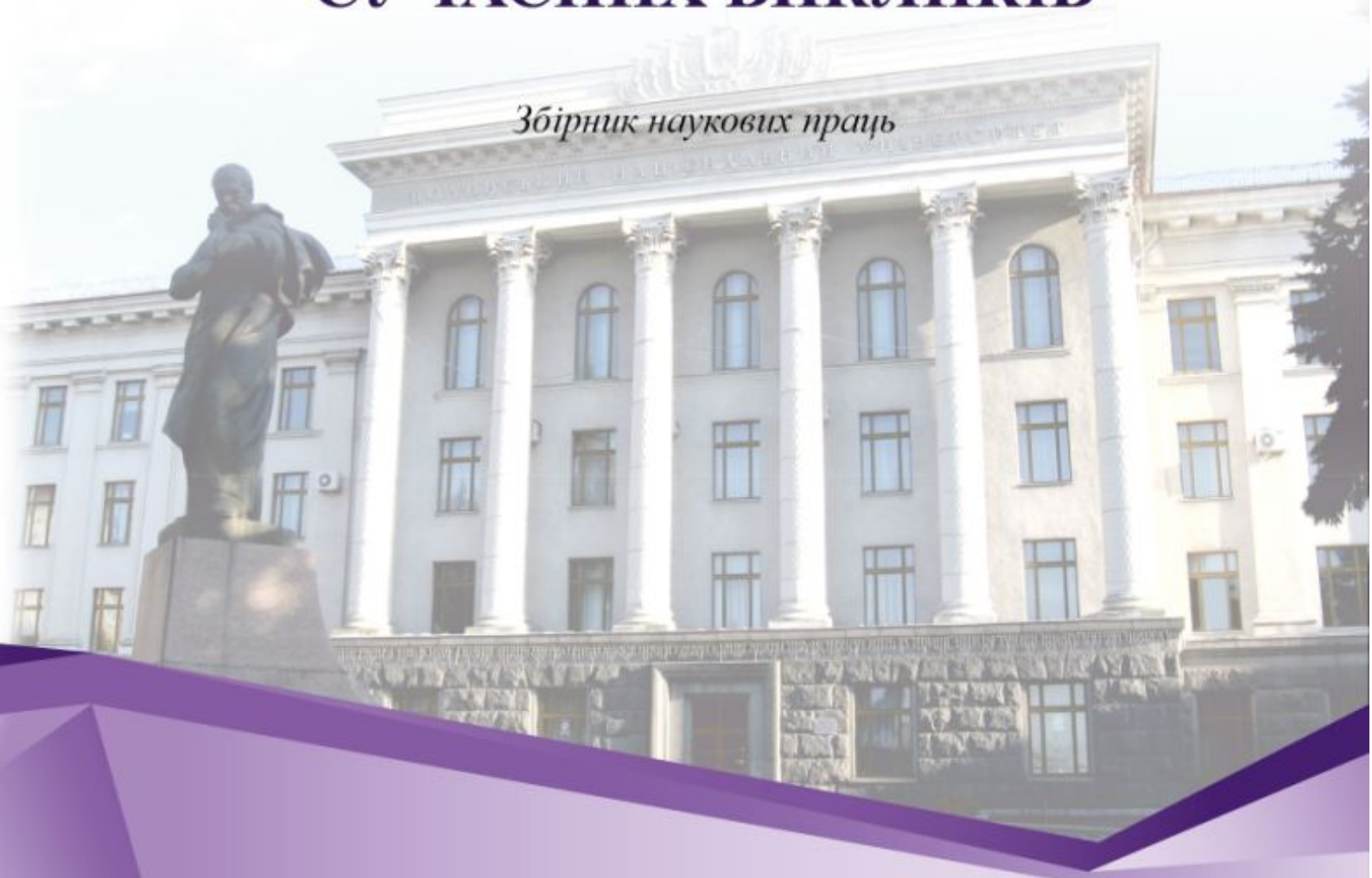

СВІТОГЛЯДНА ОСВІТА МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Збірник наукових праць

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління
Філософський клуб «LOGOS»**

**СВІТОГЛЯДНА ОСВІТА МОЛОДІ
В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Збірник наукових праць

**Матеріали міжнародної наукової конференції -
п'ятих академічних читань імені професора
РОМАНА АРЦИШЕВСЬКОГО
20-22 червня 2025 року
Луцьк**

**Луцьк
Вежа-Друк
2025**

УДК 140.8+37-053.6(08)

С 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 27.05.2025 р.)*

Редакційна колегія:

Цьось А. В. – ректор ВНУ імені Лесі Українки, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Єлісєєва Л. В. – проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці ВНУ імені Лесі Українки, доктор економічних наук, професор

Лях В. В. – завідувач відділу історії зарубіжної філософії Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, доктор філософських наук, професор

Зайцев М. О. – професор кафедри філософії та культурного менеджменту Національного університету «Острозька академія», доктор філософських наук, професор

Ярош Я. Б. – декан факультету історії, політології та національної безпеки ВНУ імені Лесі Українки, доктор політичних наук, професор

Борейко Ю. Г. – професор кафедри політології та публічного управління ВНУ імені Лесі Українки, доктор філософських наук, професор

С 24 **Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів : зб. наук. праць // Матеріали міжнародної наукової конференції – п'ятих академічних читань імені професора Романа Арцишевського (20–22 черв. 2025 р., м. Луцьк) / упорядники: А. М. Семенов, А. І. Ярчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2025. – 156 с.**

ISBN 978-960-940-666-8

У збірнику наукових праць подано концептуальні засади світоглядної освіти молоді в умовах сучасного освітнього простору. Основну увагу автори приділяють розгляду філософських, психолого-педагогічних, культурологічних та соціологічних аспектів світоглядної освіти в навчальних закладах, що є на сьогодні одним із найважливіших завдань національної освіти. Зазначено, що здійснення обов'язкової світоглядної освіти задля формування світогляду в реаліях сьогодення є важливою потребою суспільства та необхідністю для особистісного розвитку людини.

Матеріали збірника можуть бути корисними науковцям, викладачам, студентам, а також усім тим, хто залучений до освітнього процесу.

Збірник наукових праць буде розміщено в інституційному репозитарії ВНУ імені Лесі Українки. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст своїх текстів та точність наведених цитат.

УДК 140.8+37-053.6(08)

ISBN 978-960-940-666-8

© Семенов А. М., Ярчук А. І. (упорядкування), 2025
© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025

Ministry of Education and Science of Ukraine
Lesya Ukrainka Volyn National University
Faculty of History, Political Science and National Security
Department of Political Science and Public Administration
Philosophical club "LOGOS"

**WORLDVIEW EDUCATION FOR YOUTH
IN THE FACE OF MODERN CHALLENGES**

Collection of scientific papers

Proceedings of the international conference –
5th scientific readings in memory of Professor
ROMAN ARTSYSHEVSKYI

**June 20-22, 2025
Lutsk**

**Lutsk
Vezha-Print
2025**

UDC 140.8+37-053.6(08)
C 24

*Approved by the Academic Council of
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Record of proceedings No 6, dated May, 27, 2025)*

Editorial Board:

Anatolii Tsos – Rector of Lesya Ukrainka Volyn National University, Doctor of Physical Education and Sports, Professor

Liudmyla Yelisieieva – Vice-Rector of Scientific and Pedagogical Work and International Cooperation of Lesya Ukrainka Volyn National University, Doctor of Economics, Professor

Vitalii Lyakh – Head of the Department of History of Foreign Philosophy of the G.S. Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Philosophical Sciences, Professor

Mykola Zaitsev – Professor of the Department of Philosophy and Cultural Management of the National University of Ostroh Academy, Doctor of Philosophical Sciences, Professor

Yaroslav Yarosh – Dean of the Faculty of History, Political Science and National Security of Lesya Ukrainka Volyn National University, Doctor of Political Sciences, Professor

Boreiko Yurii – Professor of the Department of Political Science and Public Administration, Lesya Ukrainka Volyn National University, Doctor of Philosophical Sciences, Professor

Worldview Education for Youth in the Face of Modern Challenges:
C 24 collection of scientific papers / Proceedings of the international conference – 5th scientific readings in memory of Roman Artsyshevskiy, June 20-22, 2025. Lutsk / compiled by A. Semenov, A. Yaruchyuk. – Lutsk : Vezha-Print, 2025. – 156 p.

ISBN 978-960-940-666-8

This collection of scientific papers presents the conceptual foundations of worldview education for youth within the modern educational landscape. The authors primarily focus on examining the philosophical, psychological-pedagogical, culturological, and sociological aspects of worldview education in educational institutions, which is currently one of the most important tasks of national education. It is noted that the implementation of mandatory worldview education for the formation of a worldview in today's realities is a vital need of society and a necessity for personal human development.

The materials in this collection may be useful for researchers, lecturers, students, and everyone involved in the educational process.

The collection of scientific papers will be hosted in the institutional repository of Lesya Ukrainka Volyn National University. The authors of the published materials bear full responsibility for the content of their texts and the accuracy of the cited quotations.

UDC 140.8+37-053.6(08)

ISBN 978-960-940-666-8

©.Semenov A., Yaruchyuk A. (editors), 2025
© Lesya Ukrainka Volyn National University, 2025

ЗМІСТ

«АТОМ ВІЧНОСТІ» РОМАНА АРЦИШЕВСЬКОГО!	9
НАУКОВІ ПРАЦІ УЧАСНИКІВ АКАДЕМІЧНИХ ЧИТАНЬ	11
БІГУНЯК Андрій, СКОТНА Надія Світоглядна основа аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві.....	11
БОРТНЮК Тетяна, СТЕПАНЮК Анна Активна молодь – сильні громади: досвід Луцької шкільної дебатної ліги	14
ВОЗНЯК Володимир, ВОЙТКІВ Леся Освіта як літургія.....	18
ВОЗНЯК Володимир, КУРТИЙ Олег Освітній простір як топос самопізнання.....	21
ВОЗНЯК Сергій Творчий спадок професора Р. А. Арцишевського та доля світоглядної освіти в Україні	24
ГИЖУК Юлія, БЛЯШЕВСЬКА Алла Дослідницька діяльність як засіб розвитку критичного мислення молодших школярів	27
ГРЕБЕНЮК Арсен Публічні інтелектуали в медіапросторі України	31
ДОНЕЦЬ Іван «Вторинна травма»: освітня атмосфера в сучасній Україні	35
ЗІНЧИНА Олександра, КУНДЕНКО Яна Соціальні конфлікти в університетському освітньому просторі	38

ОСТАПІЙОВСЬКА Ірина

Можливості використання chatgpt для навчання майбутніх учителів початкових класів в процесі формування культури їх інформаційної діяльності 86

ОСТАПІЙОВСЬКИЙ Ігор,

ОСТАПІЙОВСЬКА Тетяна

Інноваційна діяльність як важлива складова професійної компетентності педагога 90

ОСТАПІЙОВСЬКИЙ Олександр,

КІНАХ Неля

Ставлення педагогів Волинської області до глобальних і локальних загроз..... 93

ПЕТРІВ Оксана,

ЧЕНЧАК Дмитро

Теоретико-методологічна основа формування української національної ідентичності у контексті освітніх стратегій сьогодення 97

ПИЛИПЧУК Оксана

Національно-патріотичне виховання на уроках «Я досліджую світ» у початковій школі 102

ПРИГОДА-ДОНЕЦЬ Таміла

Філософсько-культурологічна освіта і постсучасність..... 105

ПРОХОРОВ Олександр,

АФАНДІЄВА Лана Меджид Кизи

Формування української ідентичності на прикладі шахів в освітньому процесі 108

SEMENOV Andriy

Globalization and Humanization of Social Systems and Social Relations in the First Quarter of the 21st Century 111

СКОТНА Надія,

КОЗИР Іван

Діалектика ціннісних змін в умовах сучасної цивілізації..... 115

СТОРОЖУК Світлана

«Ще не вмерла Україна» в контексті історичних випробувань та горизонті національних сподівань 120

Література

1. Батьковець М. Смысловиттєві пошуки сучасного українця. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень* : матеріали XIX міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2025. С. 871–873.
2. Возняк В., Крутий О. Чи може освіта бути не світоглядною. *Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів* : зб. наук. праць : матеріали міжнар. конф. – четвертих академічних читань імені Романа Арцишевського / упоряд. А. М. Семенов, А. І. Яручик. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. С. 16–19.
3. Опейда Л. М. Смысловиттєві запити сучасного українця. *Соціологічні студії* : наук.-практ. журнал. 2015. № 2 (7). С. 23–27.
4. Опейда Л. У пошуках смысловиттєвих орієнтирів. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки*. 2018. № 11 (384). С. 44–47. Серія: Філософські науки.
5. Хейбер Дж. Критичне мислення. Пер. з англ. Олександра Бойченко. Київ : ArtHuss, 2023. 200 с.

Ірина ОСТАПІЙОВСЬКА
м. Луцьк (Україна)
shuhlyadka@ukr.net

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СНАТГРТ ДЛЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЇХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному освітньому просторі інформатизація та цифровізація освіти постає як визначальний вектор трансформації підготовки майбутніх учителів. Не оминули ці тенденції також і її початкову ланку. Таким чином, виникає гостра необхідність у формуванні і розвитку культури інформаційної діяльності (КІД) учителів початкових класів. При цьому цю здатність трактується «характеризують як систематизований набір здатностей людини використовувати програмно-технічні засоби інформаційно-комунікаційних

технологій (ІКТ) з метою виконання різноманітних дій з інформацією (інформаційної діяльності): пошуку, збору, опрацювання, перетворення форми подання, збереження, розповсюдження, використання для вирішення існуючих проблем та/або прийняття адекватних рішень, формування інформаційних ресурсів й організацію доступу до них і, за необхідності) знищення» [3]. Враховуючи той факт, що базові професійні компетенції формуються та розвиваються в основному у процесі навчання, особливої актуальності набуває формування КІД здобувачів вищої освіти за спеціальністю А3 Початкова освіта (013 Початкова освіта).

Оскільки, згідно наведеної дефініції, КІД вчителів початкових класів включає у себе не тільки і не стільки здатності працювати із програмно-технічними засобами ІКТ як технологічними інструментами, але й – здатності аналізувати й критично оцінювати, обробляти, створювати, використовувати інформацію згідно етичних принципів (норм академічної доброчесності [1]) в умовах цифрового середовища як у професійній, так і в особистісній сфері. У цьому контексті засоби штучного інтелекту (ШІ), зокрема чат-боту ChatGPT, відкривають нові можливості для реалізації педагогічних цілей.

ChatGPT – це мовна модель, що може виступати в ролі асистента, консультанта, джерела ідей та генератора навчального контенту, при цьому сам термін «чат-бот» передбачає можливість спілкування електронного ресурсу на зрозумілій користувачеві, «людській мові»: за допомогою тексту, мовлення, а також, за потреби, – подання графічних ілюстрацій [2]. Крім того, чат-бот ChatGPT, як одна із видів системи ШІ може аналізувати доступні дані, навчатися на основі результатів цього аналізу й уже набутого практичного «досвіду», робити прогнози та/або приймати найбільш адекватні моменту й завданню рішення на основі отриманих результатів, що дозволяє чат-боту виконувати завдання із значно більшою швидкістю, точністю та ефективністю, аніж людина [4].

Таким чином, за його допомогою можливо в процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів можливо вирішити такі завдання спрямовані на формування та розвиток КІД здобувачів освіти:

1. Швидко генерувати плани й тезові матеріали лекцій, завдання для практичних занять (наприклад, теми творів, рефератів чи есеїв, котрі б розкривали певні аспекти КІД);

2. Дозволяє детальніше вивчити можливості нових методик та їх інтеграцію в освіту у контексті формування і розвитку культури інформаційної діяльності майбутніх учителів початкових класів;

3. Покращує опрацювання наукової літератури, спрощує пошук джерел за темами досліджень окремих компонентів КІД майбутніх учителів початкових класів;

4. Дозволяє створити їх візуалізацію та унаочнення методичних й дидактичних матеріалів тощо.

Таким чином, у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів за допомогою ChatGPT можна вирішити такі освітні завдання, як:

- автоматично створювати й модифіковувати дидактичні матеріали (вправи, задачі, тестові завдання);

- моделювати навчальні ситуації та педагогічні кейси;

- сприяти розвитку аналітичного та критичного мислення шляхом взаємодії із чат-ботом;

- індивідуалізувати процес навчання в залежності від рівня підготовки здобувачів освіти;

- удосконалити та спростити процес організації та проведення дослідницької роботи (як педагогів, так і здобувачів освіти) (за його допомогою можна: аналізувати джерела, формулювати наукові питання й гіпотези, планувати експерименти, створювати інноваційні методичні розробки, перевіряти ефективність педагогічних інновацій тощо);

– формувати й розвивати ефективної співпраці у системі «Людина – ШІ», оскільки якість результату роботи ChatGPT, у першу чергу, визначається умінням користувача створити якісний промпт (запит для системи ШІ).

– практикувати свідоме дотримання морально-етичних норм поведінки і цифровому середовищі та норм академічної доброчесності, а також – методики їх виховання у здобувачів освіти.

Варто також зауважити, що у процесі формування і розвитку КІД майбутніх учителів початкових класів необхідно також враховувати й потенційні ризики, які може спричиняти робота із ChatGPT: появу своєрідного «спрощеного мислення» – надмірної довіри до ШІ, ігнорування критичної оцінки якості результатів роботи чат-боту, можливе порушення авторських прав або неправильне трактування контексту тощо. Тому, задля їх профілактики та усунення можливих негативних наслідків, необхідним є постійний методичний супровід і рефлексивне обговорення зі здобувачами освіти можливостей і обмежень ШІ у педагогічному процесі в цілому та початковій освіті зокрема.

Отже, чат-бот ChatGPT може бути ефективно інтегрований у підготовку майбутніх учителів початкових класів як інструмент формування і розвитку їх культури інформаційної діяльності, за умови педагогічно обґрунтованого й етично відповідального підходу.

Література

1. Закон України «Про академічну доброчесність» (2022 р.). URL : <http://surl.li/uciir> (дата звернення: 31.04.2025).

2. Ломінська М. Що таке ChatGPT та як його використовувати? *Комп'ютерна школа Hillel* : веб-сайт. 2023. URL : <https://blog.ithillel.ua/articles/what-is-chatgpt-and-how-to-use-it> (дата звернення: 09.05.2025).

3. Остапйовська І. І. Культура інформаційної діяльності учителів початкових класів у контексті їх медіаграмотності. *Integration of Education*,

Science and Business in Modern Environment: Winter Debates : Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Internet Conference, February 6–7, 2025. (FOP Marenichenko V. V., Dnipro, Ukraine). С. 248–251. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/27353> (дата звернення: 31.04.2025).

4. Остапйовська І. І. *Можливості штучного інтелекту у початковій освіті. Індивідуальна освітня траєкторія формування професійної компетентності керівника закладу освіти в умовах змін та технології її впровадження* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Луцьк, 27 травня 2024 р.) / упоряд. Стащенко М. О., [Ел. збірник]. Луцьк : ВІППО, 2024. С. 124–127. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24579> (дата звернення: 09.04.2025).

Ігор ОСТАПЙОВСЬКИЙ
м. Луцьк (Україна)
i-ost@ukr.net
Тетяна ОСТАПЙОВСЬКА
м. Луцьк (Україна)
tetyana.ostapyovska@gmail.com

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Швидкі зміни в усіх сферах життя відбуваються безпрецедентно швидко. Це вимагає від закладів освіти підготувати школярів до життя в умовах невизначеності, здатності адаптуватися до функціонування в середовищі, що постійно змінюється. Тому сучасний здобувач освіти повинен не лише володіти певною сумою знань, а й бути готовим до їхнього використання з метою розв'язання як освітніх, так і життєвих проблем. Потрібно визнати, що традиційні методи викладання не завжди відповідають задоволенню потреб учасників освітнього процесу. Це вимагає від педагога використовувати інноваційні технології в процесі навчально-пізнавальної діяльності школярів. Саме тому інноваційна діяльність є важливою складовою професійної компетентності сучасного педагога.